

УДК 342.51

В.В. Марченко**ЩОДО ВЗАЄМОДІЇ УРЯДУ ФРАНЦІЇ
З ІНШИМИ НАЦІОНАЛЬНИМИ
ОРГАНАМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ**

Анотація. В статті розглядаються питання взаємодії Уряду Франції з Конституційною радою, органами судової влади, Економічною й соціальною радою та органами місцевого самоврядування

Ключові слова: компетенція уряду, взаємодія уряду з органами державної влади.

Аннотация. В статье рассматриваются вопросы взаимоотношений Правительства Франции с Конституционным советом, органами судебной власти, Экономическим и социальным советом и органами местного самоуправления.

Ключевые слова: компетенция правительства, взаимоотношение правительства с органами государственной власти.

Abstract. The article examines the relationship of the Government of the French Constitutional Council, the judiciary, the Economic and Social Council and local authorities.

Key words: competence of the government, the relationship with government authorities.

Розглядаючи питання взаємодії французького уряду з іншими національними органами державної влади, передусім необхідно зупинити увагу на відносинах з Конституційною радою, особливим квазисудовим органом конституційного контролю [1, с. 34–36], правовий статус якого визначений у Розділі VII Конституції Французької Республіки [2]. При цьому, як відзначає М.В. Вітрук, своєрідність Франції в порівнянні з іншими країнами полягає в тому, що тут конституційний контроль повністю здійснюється лише попередньо і є квазисудовим [3, с. 156]. Для розуміння сутності зазначених відносин мають значення положення ст. ст. 61, 62 Конституції Франції, у яких, зокрема, закріплюється, що «...закони до їхньої промульгації можуть бути передані Конституційній раді Президентом Республіки, Прем'єр-міністром, главою Національних зборів, главою Сенату, або шістьдесятьма депутатами, або шістьдесятьма сенаторами» (ч. 2 ст. 61). Однак, доцільно звернути увагу на наступну обставину, а саме, серед всіх суб'єктів, які можуть передавати закони до промульгації Конституційній раді, Уряд має переваги, оскільки лише він може впливати на строки їхнього розгляду. Конституція Французької Республіки (ч. 3 ст. 61), що встановлює місячний термін для винесення Конституційною радою рішення, зокрема, закріплює, що при наявності терміновості, на вимогу Уряду, цей строк скорочується до восьми днів. Таким чином, можна зробити висновок про привілейоване положення Уряду серед інших суб'єктів законодавчої ініціативи в аспекті можливості впливати на строк ухвалення рішення щодо відповідності певного закону Конституції. Однак, як витікає з положень ст. 62 Конституції, далі ці повноваження не поширюються: положення,

які визнані неконституційними, не можуть не застосовуватися, не бути промульгованими, а рішення Конституційної ради не підлягають якому-небудь оскарженню, обов'язку для всіх органів публічної влади, вони обов'язкові для всіх адміністративних і судових органів, у тому числі для Уряду Франції.

Взаємодія французького уряду з органами судової влади має певні особливості, які властиві напівпрезидентській республіці. По-перше, зазначимо, що відповідно системі судової влади Франції, що знайшла своє закріплення в Розділі VII Конституції Французької Республіки, гарантом незалежності судової влади Франції є Президент, якому допомагає Вища рада магістратури (ст. 64). При цьому варто звернути увагу на ту обставину, що Вищу раду магістратури очолює Президент Республіки, а віце-головою даного органу за законом є міністр юстиції, який може замінювати Президента Республіки (ч. 1 ст. 65). Враховуючи, що до компетенції даного органу входить надання пропозицій щодо призначення суддів Касаційного суду, призначення перших заступників глав апеляційних судів і призначення голів судів великої інстанції, а також надання висновків при призначенні інших суддів (ч. 5 ст. 65 Конституції), можна стверджувати про існування певного впливу з боку виконавчої влади на формування суддівського корпусу. Втім, законодавець здійснив певні кроки для забезпечення незалежності судової гілки влади – коли палата Вищої ради магістратури, компетентна відносно суддів, виносить рішення як дисциплінарна рада, а головує на таких засіданнях перший заступник Касаційного суду (ч. 6 ст. 65), що можна розцінювати як гарантію відсутності впливу виконавчої влади на діючих суддів. До таких гарантій необхідно віднести й принцип незмінності магістратів, закріплений у ч. 3 ст. 64 Конституції Французької Республіки, однак ми не можемо погодитися з білоруським дослідником В. Аламп'євим, який вважає, що у Франції залежність судової влади від парламенту, виконавчої влади й президента зведена до мінімуму [4, с. 16–19], оскільки факт головування міністра юстиції на засіданнях Вищої ради магістратури не може не впливати на процеси такого призначення. Досить цікавим представляється нам також певна колізія, що виникає між положеннями Конституції Франції та Рекомендацією №R(94) 12 Комітету міністрів держав-членів щодо незалежності, дієвості й ролі суддів [5, с. 10–11], у якій відзначається, що орган, уповноважений приймати рішення щодо обрання й кар'єри суддів, повинен бути незалежним від уряду й адміністративних органів. Для гарантування незалежності цього органу повинні бути впроваджені, наприклад, такі положення, як нагляд за тим, щоб його члени призначалися судовою владою й щоб сам орган самостійно ухвалював рішення щодо власних правил процедури. Як можна переконатися з аналізу положень Розділу VIII Конституції Французької Республіки, у Франції має місце певна залежність органу, що приймає рішення щодо призначення суддів, від виконавчої влади.

Взаємовідносини Уряду Франції з Економічною й соціальною радою носять переважно консультаційний характер: за запитом Уряду зазначена Рада робить свій висновок щодо проектів законів, ордонансів і декретів, а також щодо законодавчих пропозицій, які представлені на її розгляд (ст. 69 Конституції). Уряд також може

консультуватися з Економічною й соціальною радою з будь-яких питань економічного й соціального характеру й представляє на її розгляд всі плани або програмні законопроекти економічного або соціального характеру (ст. 70).

На особливу увагу заслуговують взаємовідносини між французьким Урядом і органами місцевого самоврядування, які необхідно розглядати в контексті децентралізації, що останнім часом набуває все більшого значення в державах Європейського Союзу. Необхідно вказати, що сьогодні теорія конституційного права визначає чотири основні форми державного устрою: унітарну централізовану, унітарну децентралізовану, федеративну централізовану та федеративну децентралізовану [6, с. 32–33]. При цьому досвід зарубіжних держав показує, що донедавна у світі було 13 держав, у яких досить успішно функціонували адміністративні автономії. До них відносяться Великобританія, Данія, Індія, Індонезія, Іспанія, Італія, Португалія, Судан, Фінляндія, Шрі-Ланка, Габон і Франція [7, с. 175]. Всі перераховані країни, крім Індії, мають унітарну форму правління. Адміністративна автономія була й у Бельгії до переходу до федеративної форми державного устрою в процесі конституційних реформ 1970 р., 1980 р., 1988 р. і 1993 р. Проте наприкінці минулого століття активно розгорнулися процеси децентралізації, які знайшли своє закріплення в Європейській хартії місцевого самоврядування від 15 жовтня 1985 року. Не зупиняючись детально на її положеннях, зазначимо, що провідною тенденцією розвитку конституційних основ державного устрою Франції в аспекті відносин між Урядом і органами місцевого самоврядування є підвищення ролі й повноважень останніх за рахунок послаблення ролі вищого органу виконавчої влади.

З огляду на вищевикладене можна зробити висновки, які мають як теоретичне так і практичне значення для становлення та розвитку сучасної України. У сучасних умовах побудови правової соціальної держави нагальною проблемою стає пошук рівноваги у системі державної влади. Здійснення конституційної реформи не вирішує всіх проблем у цій сфері, навпаки, створює деякі нові. Питання про необхідність внесення змін до Конституції України, у тому числі і спрямованих на зміну правового статусу українського уряду, періодично стає на порядок денний. За такої ситуації уявляється актуальним звернення до досвіду європейських країн, зокрема, щодо організації функціонування в них вищих органів виконавчої влади та їх взаємовідношень з іншими вищими органами держави. Так, позитивним є здійснення у Франції попереднього конституційного контролю, що підвищує якість законотворчої роботи парламенту, і саме уряду належить переважне право передавати закони до вищого органу конституційної юрисдикції. Сьогодні є нагальна потреба у зміні взаємовідносин Кабінету Міністрів України з Конституційним Судом України та підвищення ролі останнього. Конституційний Суд України повинен набути статусу вищої судової інстанції. Суди повинні підпорядковуватися виключно Вищій раді юстиції, яка повинна вносити до парламенту подання на призначення судді. Необхідно обмежити право Президента України призначати на посади суддів на підставі указу, що дасть змогу обмежити вплив президента на судову гілку влади.

У взаємовідносинах уряду та органів місцевого самоврядування, як на прикладі Франції, в Україні необхідно підвищити роль останніх. У нашій державі спостерігається тенденція до децентралізації влади, яка передбачає передачу до органів місцевого самоврядування більшого обсягу повноважень. На жаль, у децентралізації вбачають переважно тільки фінансову та бюджетну самостійність органів самоврядування, та забувають про унітарну форму територіального устрою країни, не розглядаючи проблемні питання взаємовідносин місцевого самоврядування з органами державної влади. Необхідно зазначити, що необдумані кроки у напрямку децентралізації можуть призвести до некерованості держави.

Щоб вирішити всі питання взаємовідносин уряду з іншими органами державної влади в Україні необхідно довести до логічного завершення конституційну реформу, а в цьому необхідно, принаймні, внести зміни до Конституції України; з урахуванням національного та європейського законодавства, а також досвіду сучасних європейських країн впорядкувати національне законодавство, що регулює діяльність як органів державної влади, так і місцевого самоврядування.

Література

1. Сафронов В.Е. Зарубежные системы конституционного контроля: проблемы теории и практика // Российский судья. – 2004. – №4. – С. 34–36;
2. Конституція Французької Республіки від 4 жовтня 1958 р. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.conseil-constitutionnel.fr>;
3. Витрук Н.В. Конституционное правосудие. Судебное конституционное право и процесс: учеб. пособ. для вузов. – М., 1998. – С. 156;
4. Алампиев В. Принцип разделения властей: Существует ли он в Беларуси? // Адкрытае грамадства: Інфармацыйна-аналітычны бюлетэнь. – 2000. – №1(7). – С. 16–19;
5. Рекомендація №R(94)12 Комітету міністрів державам-членам щодо незалежності, дієвості та ролі суддів//Вісник Верховного Суду України. – 1997. – №4(6). – С. 10–11;
6. Кампо В. Проблеми унітаризму в проекті нової Конституції України // Розбудова держави. – 1992. – №5. – С. 32–33;
7. Засць І. Порівняльно-правовий аналіз статусу області: світовий досвід // Вісник Львівського ун-ту. Серія юридична. – 2004. – Вип. 40. – С.175.